

Jak čtou Romové

Kateřina Šormová

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

- ▶ Jazykový projev romských žáků v češtině
- ▶ Čtenářská gramotnost romských žáků
- ▶ Shrnutí a závěry

Jazykový projev romských žáků v češtině

Jazykové zázemí romských žáků

- ▶ Romština (Sociolingvistický výzkum situace romštiny v České republice, 2008)
- ▶ Slovenština
- ▶ Maďarština
- ▶ Čeština
- ▶ Romský etnolekt češtiny

Dotázané slovo	Odpovědi sociálně znevýhodněných romských dětí ze třídy	Odpovědi ostatních dětí ze třídy
DUDEK	Miminko, pořád sedí, hraje na pišťalu, nejvíce nevím	Pták, dudá na dudy
DUDÁK	Ptáček, nevím převládalo	Hraje na dudy, má takové chlupaté měchy
DUDY	Bubny, nevím převládalo	Nástroj, takové měchy a pišťaly, nafukuje se to, na ty hrál v Bulharsku
LOUKA	Pole, baráček, voda, velký keře, baráček, vím to, nepochopím, nechápu tomu, nevím	Velká tráva, veliká plocha trávy, hodně kyticek
POLE	Sází mouku, velký místo na travě, brambory, sklízí kukuřici	Tam se pěstuje obilí, brambory, kukuřice, tam pouštíme draka
LÁN	Lano, nevím	Velké pole, hodně veliký kus pole
PASEKA	Pásek, pasou zvířata, nevím	Pasou se tam zvířátka, pasou se tam srnky, je to v lese
VĚDRO	Voda, vedro, horko, vítr, nevím	To je dřevěné, na vodu, Nast'á chodila s ním pro vodu
UDICE	Teče z toho voda, dává se z pračky do vany, nevím	To je prut na ryby, pytláčka
VÝR	V počítači zaseklý, zima, vítr, voda z Anglie, nevím	Pták, výr velký, sova, loví myši, létá v noci, otáčí hodně hlavou
KLÁSEK	nevím	Pohádka, obilí, pšenice
VIDLE	Jí se s ní, na píchání jídla, vidlice, vidlička, nevím	Na seno, ve stodole,
ONEHDY	Nehty, nevím	Někdy, nevím kdy, už to bylo, dávno

Korpus ROMi

(Kómske Inadlice

DK- JC 001

o Dušičkách.

U nás u Romů jsou asi úplně jiné zvyky než u ostatních. U nás, když někdo umře, tak se varuje. Asi se divíte, co to je "varování". Varravání je, že se celá ^{největší} rodina a přátelé zesnulého sedou v ^{traktu} bytě se sednou k jednomu stolu, jidlu a piti. Pak se do uzavřené místnosti do ^{největší} lávorku nalije voda, ^{zase se} světko a dese pryč. Za pěti minutách se ^{jele} pouděrně ^{špatky} a podívat, jestli ^{kdýž} je věrník mokry' nebo suchý. Jestli je mokry', tak tam zesnulý' se. musí se zakryt' všechny štrádla. A pak každým' rákem se hoch' na kubi' na dušičky napali' s antem.

Jane Čajkoske!

Korpus ROMi - Tajemný nepřítel (úvaha)

- Venku začalo pršet a usnula jsem. Ale pak jsem zaslechla hluk, vstalasem z postele rychle jsem vilitla z chatky a vyděla jsem světlo? ale neviděla jsem apsolutně nic jenom světlo?. mněla jsem strach tak jsem se chitla zabradlí, a přítom sem mislela na Milana, kde je. Tak sem šla obejít celou chatu, koukla sem se a tam nikdo, ale pak jsem zahlídla bílou nečo bílího v lesu. Tak jsem se tam šla kouknout, byla tam moc tma, šla jsem tam? a tet vidím Milana tak jsem se rozběhla za ním, a říkám mu? nevíč co to bylo za světlo? a on mi konečně odpovědel? Vím ale neřeknutito? Ale já jsem hned poznala že je to von, ale kdo mi dokaže že je to von. Rači eště počkám, ale pak než sem šla spěd do chaty tak sem mněla tušení, že Milan někam de, tak sem ho pozorovala ale nenapadně, jdu za ním? A vsobě sí říkám „takže je to von! to von nastrařil ti pastě? zavolala jsem si ho a von klidu šel nevím co ho to popadlo? a zeptala jsem se ho? Milane já vím že si to ty, řekni mi pravdu? A von se sám vod sebe přiznal takže sem

Korpus ROMi

Moje oblíbené místo a proč

Moje nejoblíbenější místo je na Michlích u bratrance protože děláme srandu a tak podobně no nebo že třeba deme někdy XXX ven nebo na počítač žebisme hráli na tom počítači no pak jak sme hráli na XXX počítači tak se zeptala teta jestli bysme nešli si XXX koupit hru no tak jsme šli si koupit hru tak sme si koupili hru no a šli sme k bratraci no tak XXX jsme si šli zahrát ale pak sme šli domu no ta todle je moje oblíbené místo a proč.

Kčemu slouží knihy a proč bychom meli číst

Knihy slouží ktomu abychom se naučili číst. A měli bychom umět číst abysme nebyli uplně tupí. A hlavně když pudem do práce a budeme chtít udělat smlouvu tak abysme si to přecetli. Aby tam nebylo uplně ně|mě jínýho než by tam mělo bejt.

Typické chyby - pravopis

- ▶ hranice slov, vět, psaní slov a větších syntaktických celků dohromady
- ▶ velká/malá písmena
- ▶ vyjmenovaná slova/shoda přísudku s podmětem
- ▶ tvrdé „y“ málo zastoupené
- ▶ psaní dle výslovnosti (*von*, *eště*)
- ▶ chybějící interpunkce a diakritika
- ▶ nářeční prvky

Blízkost k mluvenému projevu

- ▶ výstavba diskurzu
- ▶ spodoba znělosti
- ▶ krátké/dlouhé samohlásky
- ▶ slovní zásoba; diskurzní markery
- ▶ nespisovnost, kolísání i v rámci jedné věty
- ▶ prvky typické i pro písemný projev: *velmy*
- ▶ zkratky: *a pod*

Mluvený projev - ukázka přepisu nahrávky I.

<0> no a dyž ste tam došli, tak jak to probíhá? byla si ve vězení, předpokládám.

<1> ano. tam, tam bylo jakoby takový okýnka všude, jako dyž dete do pošty, a tam sou ty hodně okýnka, tak voni tam maj po celý místnosti takle a tam bylo plno lidí a my sme musely počkat, než ty lidi nekterý odejdou, aby tam mohly zase jít my.

<0> aha. takže ste se bavili přes okýnko?

<1> ale tam nes* nesmíte dávat ani jídlo, nic jim, my sme to dávaly potají.

<0> jo? no a jak* jaký si z toho měla ty pocit? eště když tam vejdete, co, co následuje, tam sou všude policajti, vid'?

<1> přesně, a sou tam různý bufety a tak, a ne* nejhorší byly ty dvě*, ty dveře, tam bylo plno lidí tam čekalo, my sme byly až poslední.

<0> a prošly ste nákou kontrolou, protože tam nemůže jen tak někdo jít, že jo.

<1> takovou bránou. nás prohlídli, daly sme tam věci a takle.

<0> a jak vás prohlíželi?

<1> měli takovej jakoby přístroj, tim nás prohlíželi, a prohledávali kapsy.

Mluvený projev

Fonetické a fonologické odchylky:

- ⊙ Přízvuk
- ⊙ Intonace
- ⊙ Samohlásky
- ⊙ Souhlásky a souhláskové skupiny

Lexikální a slovtvorná specifika:

- ⊙ Lexikální přejímky
  - z romštiny
  - ze slovenštiny
- ⊙ Sémantické kalky
- ⊙ Gramatické kalky

Čtenářská gramotnost romských žáků

Jak čtou Romové

Čtenářská gramotnost

- ▶ Význam gramotnosti pro život jedince
- ▶ Mezinárodní výzkumy PISA, PIRLS
- ▶ Skupiny ohrožené rizikem funkční negramotnosti
- ▶ Úroveň vzdělání romské populace
- ▶ Strategie romské integrace

Gramotnost, funkční gramotnost, čtenářská gramotnost

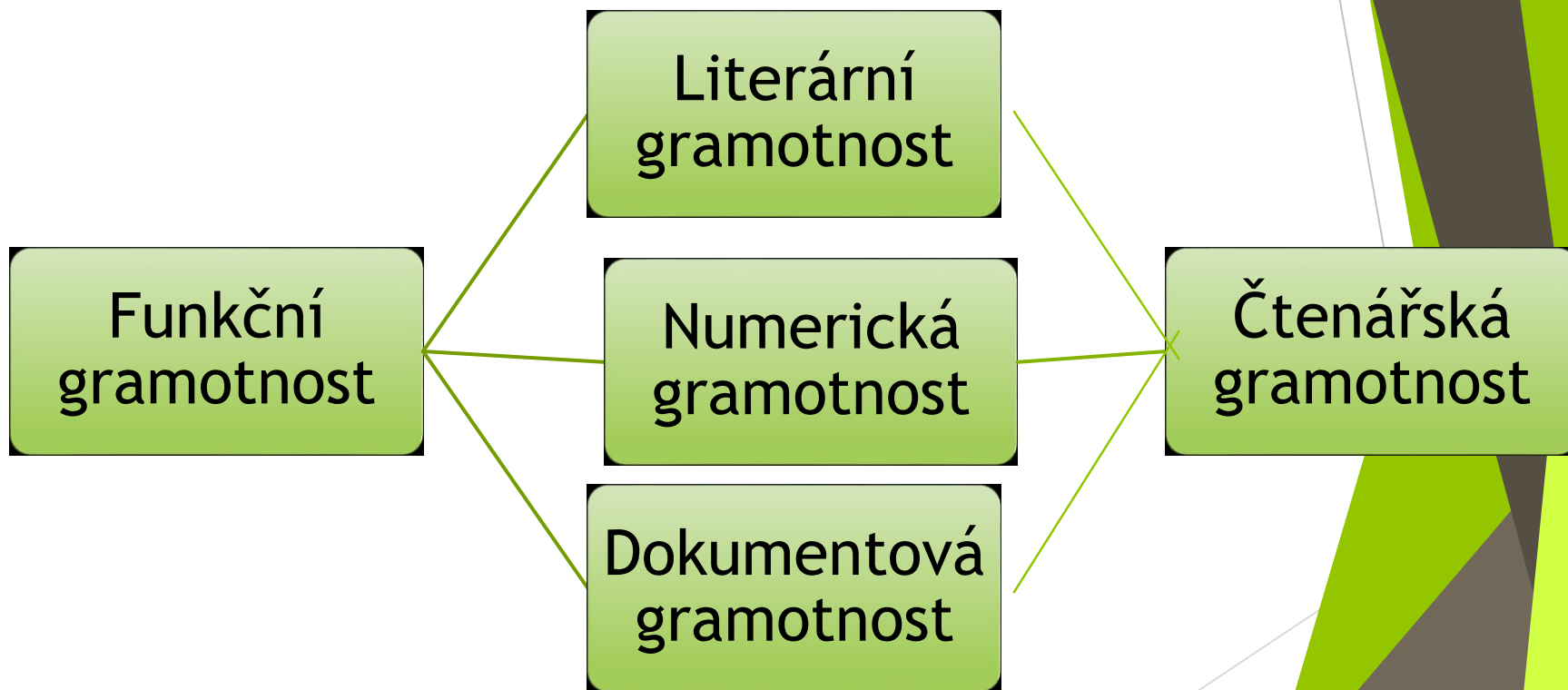
- ▶ Gramotnost - ovládnutí různých druhů komunikace za účelem začlenění jedince v dané společnosti, pro jeho uspokojivé konání a bytí ve prospěch svůj i druhých. Jedná se o schopnost, která mu umožní řešit proměnlivé problémy denního života. S ohledem na společensko-ekonomické podmínky dané společnosti jsou požadovány různé stupně a druhy gramotnosti. V moderních civilizacích zahrnuje gramotnost základní a vyšší stupně gramotnosti.
- ▶ Funkční gramotnost - schopnost člověka aktivně participovat na světě informací
- ▶ Funkční negramotnost - zahrnuje osoby schopné dekódovat text, ale neschopné porozumět jeho významu, zejména u textů s vyšší úrovní náročnosti.

Model překrývajících se etap funkční gramotnosti (Doležalová, 2005)

Vztah funkční a čtenářské gramotnosti

Čtenářská gramotnost

- ▶ PIRLS 2011: Čtenářská gramotnost je schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, aby se začlenili do společenství čtenářů ve škole i v každodenním životě, a také pro zábavu (PIRLS 2011, 2011, s. 11).
- ▶ PISA 2009: Čtenářská gramotnost je schopnost porozumět psanému textu, zabývat se jím, přemýšlet o něm a používat ho k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti (Palečková - Tomášek - Basl, 2010, s. 12).

Faktory ovlivňující rozvoj ČG

- ▶ Sociální a rodinné determinanty
  - ▶ Postoje rodičů a domácí gramotnostní prostředí
  - ▶ Vzdělání rodičů
  - ▶ Socioekonomický status rodiny
- ▶ Škola
- ▶ Další faktory

Výzkum

Cíl - ověřit, zda a jak se odlišují výsledky romských žáků a žáků majoritní populace v testech čtenářské gramotnosti

Výzkumné otázky:

1. Jsou rozdíly ve výsledcích žáků v testu čtenářské gramotnosti mezi romskými a neromskými žáky?
2. Jsou rozdíly ve výsledcích žáků v testu čtenářské gramotnosti v základních školách s odlišným zastoupením romských žáků?
3. Jsou rozdíly mezi domácím gramotnostním prostředím ve skupině romských a neromských žáků?
4. Jsou rozdíly mezi romskými a neromskými žáky ve zvládnutí jednotlivých procesů porozumění textu?

Aspekty ČG - testovací techniky

Aspekty ČG:

- ▶ Účely čtení
  - ▶ Čtení pro literární zkušenost
  - ▶ Čtení pro získání informací
- ▶ Postupy porozumění
  - ▶ Vyhledávání informací:
  - ▶ Vyvozování závěrů
  - ▶ Interpretace
  - ▶ Posuzování textu
- ▶ Čtenářské chování a postoje

Výzkumný design

- Kvantitativní přístup, replikace mezinárodního šetření PIRLS ve zkrácené podobě
- Záměrný řízený výběr vzorku (v našich podmínkách nemohl být proveden náhodný výběr)
- Realizace listopad 2013 – listopad 2014
- Respondenty byli žáci 4. a 5. ročníku ZŠ
- Zapojeno 36 tříd na 13 školách , N = 596, NR = 261
- Způsob identifikace romských žáků

Testové nástroje:

- Žákovský dotazník
- Test čtenářské gramotnosti
- Učitelský dotazník
- Oproti PIRLS nepoužít dotazník pro rodiče

Shrnutí výsledků - žákovský dotazník

- ▶ Počet sourozenců
- ▶ Jazyk v rodinné komunikaci
- ▶ Znalost romštiny
- ▶ Dostupnost knih
- ▶ Vztah ke čtení
- ▶ Počet přečtených knih
- ▶ Co žáci čtou
- ▶ Předčítání v pregramotném období
- ▶ Hodnocení v předmětu český jazyk a čtení

Deskriptivní statistiky žákovského dotazníku

		Kolik máš sourozenců					Total
		0	1	2	3	4	
Rom	0	34	161	75	28	33	331
	1	9	41	47	53	110	260
Total		43	202	122	81	143	591

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Jakým jazykem mluvíte doma?	česky	230	52,5%	88,1%
	romsky	155	35,4%	59,4%
	slovensky	35	8,0%	13,4%
	rusky	4	0,9%	1,5%
	vietnamsky	3	0,7%	1,1%
	jiným	11	2,5%	4,2%
Total		438	100,0%	167,8%

Deskriptivní statistiky žákovského dotazníku

	Responses		Percent of Cases	
	N	Percent		
Kdo umí v tvé rodině romsky?	já	128	12,3%	49,0%
	bratr nebo sestra	108	10,4%	41,4%
	máma	172	16,6%	65,9%
	táta	174	16,7%	66,7%
	babička nebo děda	172	16,6%	65,9%
	teta nebo strejda	165	15,9%	63,2%
	jiní příbuzní	120	11,5%	46,0%
Total	1039	100,0%	398,1%	

Deskriptivní statistiky žákovského dotazníku

Rom			Responses		Cumulative Percent of Cases
			N	Percent	
0	Kolik máte doma knih?	žádnou nebo velmi málo (0-10 knih)	32	9,6%	9,6%
		asi tak jednu poličku (11-25 knih)	93	27,9%	37,5%
		asi tak jednu knihovnu (26-100 knih)	125	37,5%	75,0%
		asi tak dvě knihovny (101-200 knih)	58	17,4%	92,4%
		asi tak tři nebo více knihoven (více než 200 knih)	25	7,5%	99,9%
		Total	333	100,0%	100,0%
1	Kolik máte doma knih?	žádnou nebo velmi málo (0-10 knih)	166	64,3%	64,3%
		asi tak jednu poličku (11-25 knih)	64	24,8%	89,1%
		asi tak jednu knihovnu (26-100 knih)	18	7,0%	96,1%
		200 knih)	5	1,9%	98,0%
		asi tak tři nebo více knihoven (více než 200 knih)	5	1,9%	99,9%
		Total	258	100,0%	100,0%
Jak čtou Romové					

Deskriptivní statistiky žákovského dotazníku

Rom			Responses		Cumulative Percent of Cases
			N	Percent	
0	Dostáváš někdy knížku jako dárek?	ano, vždycky	69	20,7%	20,7%
		někdy ano	189	56,8%	77,5%
		jednou nebo dvakrát jsem knížku dostal	34	10,2%	87,7%
		ne	35	10,5%	98,2%
		nevím	6	1,8%	100,0%
		Total		333	100,0%
1	Dostáváš někdy knížku jako dárek?	ano, vždycky	31	12,0%	12,0%
		někdy ano	77	29,8%	41,8%
		jednou nebo dvakrát jsem knížku dostal	29	11,2%	53,0%
		ne	114	44,2%	97,2%
		nevím	7	2,7%	100,0%
		Total		258	100,0%

Deskriptivní statistiky žákovského dotazníku

Rom			Responses		Percent of Cases
			N	Percent	
0	Co čteš?	knížky	279	43,2%	83,5%
		časopisy	152	23,5%	45,5%
		komiksy	156	24,1%	46,7%
		různé věci na internetu	41	6,3%	12,3%
		něco jiného	9	1,4%	2,7%
		nečtu nic	9	1,4%	2,7%
	Total		646	100,0%	193,4%
1	Co čteš?	knížky	134	30,0%	51,5%
		časopisy	107	24,0%	41,2%
		komiksy	77	17,3%	29,6%
		různé věci na internetu	94	21,1%	36,2%
		něco jiného	9	2,0%	3,5%
		nečtu nic	25	5,6%	9,6%
	Total		446	100,0%	171,5%

Deskriptivní statistiky žákovského dotazníku

Rom			Responses		Percent of Cases
			N	Percent	
0	Kdo ti četl?	máma	259	49,8%	77,8%
		táta	106	20,4%	31,8%
		bratr nebo sestra	36	6,9%	10,8%
		babička nebo dědeček	85	16,3%	25,5%
		někdo jiný	9	1,7%	2,7%
		nikdo	25	4,8%	7,5%
Total			520	100,0%	156,2%
1	Kdo ti četl?	máma	166	43,3%	64,1%
		táta	61	15,9%	23,6%
		bratr nebo sestra	38	9,9%	14,7%
		babička nebo dědeček	62	16,2%	23,9%
		někdo jiný	19	5,0%	7,3%
		nikdo	37	9,7%	14,3%
Total			383	100,0%	147,9%

Deskriptivní statistiky žákovského dotazníku

Rom			Responses		Percent of Cases
			N	Percent	
0	Kdo u vás doma rád čte?	máma	202	34,2%	60,5%
		táta	104	17,6%	31,1%
		bratr nebo sestra	99	16,8%	29,6%
		babička nebo dědeček	105	17,8%	31,4%
		někdo jiný	51	8,6%	15,3%
		nikdo	30	5,1%	9,0%
		Total	591	100,0%	176,9%
1	Kdo u vás doma rád čte?	máma	108	26,9%	42,0%
		táta	66	16,5%	25,7%
		bratr nebo sestra	83	20,7%	32,3%
		babička nebo dědeček	63	15,7%	24,5%
		někdo jiný	27	6,7%	10,5%
		nikdo	54	13,5%	21,0%
		Total	401	100,0%	156,0%

Shrnutí výsledků - test čtenářské gramotnosti

- ▶ Nejmenší obtíže činí úlohy zaměřené na vyhledávání informací
- ▶ Nejobtížnější úlohy testující schopnost vyvozovat z textu závěry
- ▶ Problematická je interpretace
- ▶ Celkové výsledky romských žáků jsou přibližně o třetinu nižší než výsledky neromských žáků

Shrnutí výsledků - učitelský dotazník

- ▶ Zastoupení romských žáků ve třídách
- ▶ Mateřský jazyk žáků
- ▶ Metoda výuky čtení
- ▶ Třídní knihovny
- ▶ Řešení problémů se čtením
- ▶ Postupy porozumění

Deskriptivní statistiky učitelského dotazníku

		Responses		Cumulative Percent of Cases
		N	Percent	
Počet romských žáků ve třídě	0 až 10 %	15	41,7%	41,7%
	11 až 30 %	1	2,8%	44,5%
	31 až 50 %	1	2,8%	47,3%
	více než 51 %	18	50,0%	97,3%
	nelze spočítat	1	2,8%	100,0%
Total		36	100,0%	100,0%

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Metoda výuky čtení	analyticko-syntetická	29	72,5%	80,6%
	genetická	6	15,0%	16,7%
	globální	2	5,0%	5,6%
	sfumato	3	7,5%	8,4%
Total		40	100,0%	111,1%

Deskriptivní statistiky učitelského dotazníku

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Materiály ve výuce	učebnice	35	17,4%	97,2%
	pracovní sešity nebo pracovní listy	29	14,4%	80,6%
	různé dětské knihy (např. romány, povídky, naučná literatura)	36	17,9%	100,0%
	elektronické knihy	2	1,0%	5,6%
	materiály z jiných vyučovacích předmětů	29	14,4%	80,6%
	dětské noviny a/nebo časopisy	22	10,9%	61,1%
	počítačové programy pro výuku čtení	13	6,5%	36,1%
	další doplňkové materiály (např. encyklopedie, slovníky)	30	14,9%	83,3%
	Jiné	5	2,5%	13,9%
	Total	201	100,0%	558,3%

Deskriptivní statistiky učitelského dotazníku

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Když žák zaostává ve čtení	Nechám žáka pracovat s odborníkem (PPP, logoped)	18	22,8%	50,0%
	Vyčkám, zda se výkon v průběhu dospívání nezlepší	2	2,5%	5,6%
	Věnuji více času individuálnímu čtení s tímto žákem	28	35,4%	77,8%
	Požádám rodiče, aby žákovi se čtením pomohli	28	35,4%	77,8%
	Jiná možnost	3	3,8%	8,3%
Total		79	100,0%	219,4%

Shrnutí výsledků - inferenční statistiky

- ▶ Distribuce celkového bodového výsledku ve vztahu ke kategorii pohlaví
- ▶ Hodnota faktoru domácího gramotnostního prostředí
- ▶ Předčítání v dětství
- ▶ Počet sourozenců
- ▶ Vztah ke čtení
- ▶ Podíl romských žáků ve třídě

Analýza nenormovaných odpovědí

1. **Chyby v hranici slov:** jak psaní slov dohromady: *nemohltobit; protože tambi; hned záním; otomčasopisu; abineměl hlad; udíry; vetmne; tak zvlášť: do obravdicky; od kud; aby se krokodýl na sytil; od tam tuť*
2. **Chyby v psaní malého/velkého počátečního písmene:** *Anino Dobrodržství bylo do obravdicky; zastavilase u Hejna Plameňaku; stojícího v Bahně v Džungli; Plameňací vitezte z Bažiny*
3. **Chyby v interpunkci:** *žížaly promíchají písech a zeminou když vylezají na povrch za potravinou a pak se zavrtávají spadky pod zem aby unikly světlu; protože si mислеla ze j krokodíl hladoví a jak se nají odejde*
4. **Psaní slov dle výslovnosti, spodoba znělosti:** *nejveřili; kdiš; hlat; stracený; spátky; tagže; viles; otkut'; přet krokodýlem, písech, spadky pod zem, vlchko; ve dvežich; vlchčí*
5. **Chyby v psaní i, í/y,ý po obojetných souhláskách:** *abi je zahnala; žížali; krokodil viles; visvětlovat; mислеla si; vipadali; vitezte; nakrmyt; časopys; živyny; žížaly pyjou; plných plyc*
6. **Chyby ve shodě:** *bylo tma, plameňáci zmizely; plaměňaci vylezly; byly pelikáni; plameňáci vyskočily*
7. **Chyby v kvantitě:** *sežrál; vratěj; vrstvý; puda*

Analýza nenormovaných odpovědí

8. **Významová záměna slov:** potrava - potravina: *žížaly promíchají písech a zeminou když vylezají na povrch za potravinou*; plameňák - pelikán: *pomohli jí že našla v časopisu pelikani*; poraněný - poškozený: *poraněné dveře*
9. **Obtíže při myšlenkové a stylistické formulaci odpovědi**

Odpověď na otázku *Proč Anina přivolala plameňáky?* (Správná odpověď formuluje myšlenku, že se plameňáci stali potravou pro krokodýla, ukázky jsou přepsány doslovně.) Otázka ověřuje schopnost žáka vyvozovat závěry z informací obsažených v textu, odpověď není v textu doslovně uvedena.

- ▶ *abi zavolala z časopisu plaměňaký aby Anina mohla ho zavolat do časopisu*
- ▶ *protože ty plameňáky vypadaj jak narozeninový dort.*
- ▶ *že se zaplnila chodba a plameňáky dělaly rachod*
- ▶ *abi krokodil ne mněl hlad protože kdibi mněl hlad tak bi sežral aninu*
- ▶ *Proč jsi pživolala plaměňaký, krokodil měl hlad, a anina jse bala*
- ▶ *Anina rychle podržela fotografii plameňaků udiry ve dvežich a z plných plyc zavolala: vyleste z bažiny*

Závěry

Jak čtou Romové

Závěry

Závěry pro další výzkum

- ▶ Nutnost zaměřit se také na rodiče žáků a jejich postoje a zvyklosti ve vztahu ke čtení.
- ▶ Detailní analýza strategií, které při čtení romští žáci používají, a hodnocení, jak efektivní tyto strategie jsou.
- ▶ Srovnání schopnosti porozumět čtenému textu, který respondent sám čte a textu, který je mu předčítán, tedy je vnímán auditivně.

Závěry pro vzdělávací politiku

- ▶ Podpora rozvoje čtenářské gramotnosti jako předpokladu pro další učení by měla být zakotvena v RVP.
- ▶ Čtenářská gramotnost a její rozvoj by měly být cílem všech vzdělávacích oblastí, nejen oblasti Jazyk a jazyková komunikace
- ▶ Potřeba rovnoměrné podpory slabých i dobrých žáků, odstraňování nerovností plynoucích ze sociálního nebo jiného znevýhodnění a vyrovnání vzdělávacích příležitostí.

Závěry

Závěry pro vzdělávací praxi

- ▶ Práce s předškolními žáky
- ▶ Materiální vybavení tříd
- ▶ Metodika práce s textem ve vyučování
  - ▶ Tiché čtení
  - ▶ Různé typy textů
    - ▶ Schopnost porovnat text s jinými texty
    - ▶ Popsat styl a uspořádání textu
    - ▶ Určování postojů a záměru autora
    - ▶ Odhadování, co se v textu dále stane
- ▶ Kompenzační mechanismy pro děti, které ve čtení zaostávají

literatura

- BEDŘICHOVÁ, Z. - ŠORMOVÁ, K. (2012): Chybovost v písemném projevu romských žáků. *Speciální pedagogika*, 22, s. 188-197.
- BEDŘICHOVÁ, Z. - ŠORMOVÁ, K. (2012): Budování specializovaného korpusu mluvčích ohrožených sociálním vyloučením a předpoklady jeho chybové analýzy - databanka ROMi. In: K. Šebesta - S. Škodová (eds.), *Čeština - cílový jazyk a korpusy*. Liberec 2012, s. 109-123.
- BEDŘICHOVÁ, Z. (2013): *Jazyk jako stigma?* Praha, FF UK.
- BOŘKOVCOVÁ, M. (2006): *Romský etnolekt češtiny*. Praha: Signeta.
- ČERVENKA, J. - KUBANÍK, P. - SADÍLKOVÁ, H. (2010): Sociolingvistický výzkum situace romštiny v České republice. *Studie z aplikované lingvistiky*, 1, s. 167-170.
- HOMOLÁČ, J. (2009): *Internetové diskuse o cikánech a Romech*. Praha: Univerzita Karlova.
- KALEJA, M. (2011): *Romové a škola versus Rodiče a žáci*. Ostrava, Universitas Ostraviensis.
- ŠORMOVÁ, K. (2015): *Jak čtou Romové?* Praha: FF UK.
- ŠOTOLOVÁ, E. (2011): *Vzdělávání Romů*. Praha: Univerzita Karlova.

Děkuji Vám za pozornost.

Kateřina Šormová

ÚČJTK FF UK

katerina.sormova@ff.cuni.cz

Jak čtou Romové